

NAVADNA JELKA

Besedilo in fotografije: **dr. Robert Brus**, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Če za bukev radi rečemo, da je mati slovenskega gozda, potem za jelko drži, da je njegova kraljica. Jelka je eden od simbolov naših gozdov, saj bi v njih s težavo našli kako drugo tako dostojanstveno in elegantno drevo. Po gospodarski pomembnosti je pri nas na tretjem mestu, v skupni lesni zalogi pa zavzema nekaj manj kot 8 %. Jelka je tudi izjemno pomembna medovita rastlina.

Rod jelka (*Abies*) obsega 40 vrst, razširjenih po vseh celinah severne poloble. V Evropi je bolj razširjena le navadna ali bela jelka (*Abies alba* Mill.), poleg te pa v Sredozemlju raste še 10 drugih vrst z majhnimi areali, omejenimi le na posamezna gorovja. Nekatere med njimi, najpogostejši sta grška (*Abies cephalonica*) in kavkaška jelka (*Abies nordmanniana*), včasih kot okras ali celo v manjših gozdnih nasadih sadimo tudi pri nas.

Navadna jelka raste v Alpah, Vogezih, Juri, na Balkanskem polotoku, v Karpatih ter ponekod na Apeninskem polotoku in v Pirenejih. Samoniklo raste tudi po skoraj vsej Sloveniji, najpogostejša je v dinarskem in predalpskem svetu, ne raste pa v panonskem in sredozemskem svetu. Je gorska drevesna vrsta, pri nas raste med (300) 800 in 1200 m n. v. Značilna je za visokogorski kras Primorske, Notranjske in Dolenjske, pogosta je na Pohorju. Poleg bukve je naravno najbolj razširjena drevesna vrsta dinarskega kraškega sveta pri nas in pomembna graditeljica številnih gozdnih združb. Najpogostejša je na karbonatnih tleh v številnih različicah mešanih gozdov z bukvijo, največje površine med njimi pa porašča združba bukve in jelke, t. i. dinarsko jelovo bukovje, ki je značilno za visokogorski kras od Trnovskega gozda do Kočevskega roga in Snežnika.

Jelki ustrezajo sveža, globoka in s hranili bogata tla na karbonatnih in nekarbonatnih matičnih podla-

gah. Potrebuje dovolj zračne vlage, ki jo po navadi zagotavljajo rastišča na severnih in vzhodnih pobočjih. Slabše prenaša poletno sušo in vročino; padavinski optimum je od 1000 do 2500 mm padavin na leto. Ne prenese izjemno nizkih zimskih temperatur, njene potrebe po toploti pa so precejšnje, saj potrebuje vsaj tri mesece trajajoče vegetacijsko obdobje z razmeroma visokimi najnižjimi temperaturami. Za jelko je optimalna povprečna letna temperatura od 5 do 8 °C. Ta lastnost tudi pove, zakaj jelka ni razširjena dlje proti vzhodu in višje v gorah. Občutljiva je na pozne spomladanske slane in zaradi močnega koreninskega sistema razmeroma odporna proti močnemu vetru. Najbolj znana lastnost jelke pa je njena velika sencoizdržnost, saj lahko tako kot tisa preživi z že zelo majhnimi količinami svetlobe. V gozdu lahko kot majhno drevesce preživi v glo-

Jelke v dinarskem svetu

Žensko storžasto socvetje

Moški cvetovi

Objavljena javna razpisa »Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom« in »Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti«

Besedilo: **Tanja Magdič**

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je 7. decembra 2007 v Uradnem listu RS objavilo dva javna razpisa v okviru novega programa razvoja podeželja (PRP). Oba razpisa sta aktualna tudi za čebelarstvo. Razpisna dokumentacija je na voljo na spletni strani Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja: http://www.arskrp.gov.si/si/javni_razpisi/

Ukrep 123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

Sredstva bodo dodeljena pravnim ali fizičnim osebam, ki so registrirane za opravljanje živilskopredelovalne dejavnosti, in nosilcem dopolnilnih dejavnosti v primeru prve stopnje predelave kmetijskih proizvodov, planinam v zasebni lasti, ki so registrirane za predelavo mleka, in kmetijam za pridelavo vina oziroma oljčnega olja.

Cilj ukrepa je spodbuditi uvajanje novih proizvodov in učinkovito trženje proizvodov, posodobiti proizvodne procese, izboljšati varstvo okolja, higieno in varnost pri delu ter stabilizirati dohodke na področju predelave in trženja. Med upravičene stroške prvič spada tudi nakup nepremičnin in ne samo njihova graditev ali obnova. Novost ukrepa je tudi delitev na nezahtevne in zahtevne projekte. Tako za **nezahtevne projekte do vrednosti 80.000 EUR ni treba prilagati poslovnega načrta**. Prav tako ni treba dokazovati prodajnih in nabavnih poti ter predložiti študije o presoji vplivov investicije na okolje.

Višina sofinanciranja naložb je bila prej za vse vlagatelje 40-odstotna, zdaj pa je za mikro, majhna in srednje velika podjetja 45- do 50-, za velika podjetja pa 25-odstotna. Najnižji znesek dodeljene javne pomoči je 3.500 EUR, najvišji znesek pa 1,8 milijona EUR. Upravičenec lahko v celotnem programskem obdobju 2007–2013 iz naslova ukrepa pridobi največ 4 milijone EUR pomoči.

Upravičljivi stroški

Predmet podpore so naložbe:

- v nakup, graditev in obnovo nepremičnin;
- v nakup strojev in tehnološke opreme, vključno z laboratorijsko in računalniško programsko opremo;
- prispevek v naravi upravičenca;
- splošni stroški, povezani s pripravo in izvedbo projektov.

Omejitve

Podpora ni dodeljena za:

- plačilo davkov, carin in dajatev pri uvozu;
- stroške poslovanja (npr. med te sodijo tudi stroški vzdrževanja in najema itd.);
- bančne stroške in stroške garancij;
- stroške promocije;
- stroške javne uprave (splošni upravni stroški, najemnine in plače zaposlenih v dejavnostih upravljanja, izvajanja, spremljanja in nadzora);
- v skladu s smernicami Skupnosti podpora prav tako ni namenjena upravičencem v težavah.

Do podpore niso upravičene investicije:

- na ravni trgovine;
- v predelavo ali trženje proizvodov iz tretjih držav (tj. držav zunaj EU);
- ki niso zaključena celota oziroma ki po končanju predvidevajo še dodatna vlaganja;
- ki so financirane iz sredstev operativnih skladov v okviru potrjenih programov organizacij pridelovalcev, kot jih določajo uredbe o tržnih redih,
- ki spadajo v okvir ukrepov za podporo raziskovalnih projektov, promocijo kmetijskih proizvodov ali za preprečevanje boleznih živali.

Rok in način prijave: Vlogo je treba poslati s priporočeno pošto na naslov: Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Dunajska 160, 1000 Ljubljana (velja poštni žig), in to od 17. decembra 2007 od 8.00 ure naprej **do objave obvestila o prenehanju zbiranja vlog**, ki bo objavljen na enak način, kot je bil objavljen javni razpis.

Ukrep 311: Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

Do podpor so upravičeni posamezniki ali podjetja, ki imajo ob oddaji vloge registrirano kmetijo z dopolnilno dejavnostjo, ki so samostojni podjetniki ter gospodarska družba ali zadruga.

Cilj ukrepa je omogočiti začetek ali posodobitev opravljanja nekmetijske dejavnosti, spodbuditi ustvarjanje novih delovnih mest in dodatnih virov dohodka na kmetijah ter prispevati k izboljšanju socialnih in ekonomskih razmer na kmetiji. **Ukrep je namenjen pred-**

vsem za naložbe, ki so potrebne za začetek opravljanja nekmetijske dejavnosti ali za posodobitev in modernizacijo že obstoječe nekmetijske dejavnosti (npr. turizem na kmetiji, prodaja kmetijskih proizvodov z drugih kmetijskih gospodarstev, prodaja drugih izdelkov, izdelanih na kmetiji ...).

Naložbe, katerih skupna vrednost ob prijavi ni več kot 50.000 EUR, se štejejo kot nezahtevne naložbe, zahtevne naložbe pa so tiste, katerih skupna vrednost je več kot 50.000 EUR. Pri nezahtevnih naložbah je treba pripraviti preprostejši poslovni načrt oziroma program dela v skladu s priročnikom, ki je objavljen na spletni strani: <http://www.mkgp.gov.si/> in <http://www.arsktrp.gov.si/>.

Višina sofinanciranja je 50 odstotkov od priznane vrednosti. Najnižji znesek dodeljene javne pomoči je 3.500 EUR, najvišji znesek pa 200.000 EUR. Upravičenec lahko v celotnem programskem obdobju

2007–2013 iz naslova tega ukrepa pridobi največ 600.000 EUR pomoči.

Rok in način prijave: Vlogo je treba poslati s priporočeno pošiljko na naslov: Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja, Dunajska 160, 1000 Ljubljana (velja poštni žig), do objave obvestila o zaprtju javnega razpisa oziroma porabi sredstev. Obvestilo o zaprtju javnega razpisa oziroma porabi sredstev bo objavljeno na enak način, kot je bil objavljen javni razpis.

Dodatne informacije lahko dobite na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano <http://www.mkgp.gov.si/> in Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja <http://www.arsktrp.gov.si/> oziroma na telefonski številki 01/580 77 92 od ponedeljka do četrтка od 8.00 do 15.30, ob petkih pa od 8.00 do 14.30 ali v Čebelarški svetovalni službi na elektronskem naslovu tanja.magdic@czs.si oz. na telefonski številki 040 436 513.

Kakovost in varnost slovenskega medu

Poročilo o izvajanju interne kontrole medu

Besedilo: **Andreja Kandolf**

UVOD

V letu 2007 smo v okviru interne kontrole medu, ki se je izvajala skladno z **Uredbo o izvajanju Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2005–2007 za leto 2007 (Ur. L. RS št. 112/2006)**, opravili 475 analiz medu. Vzorce so na prostovoljni osnovi oddajali čebelarji, vsak posameznik je lahko izbral med analizami, ki so bile združene v tri različne pakete. Opravljali smo analize, ki jih zahteva Pravilnik o medu (Ur. L. 31/04, 89/04), to so: vsebnost vode, elektrolitska prevodnost, vsebnost HMF, diastazna aktivnost, vsebnost prostih kislin, vsebnost nepropnih snovi, vsebnost sladkorjev, določali smo vrsto medu ter vsebnost ostankov sredstev za zatiranje varoj v medu. Analize, ki jih določa Pravilnik o medu smo opravljali v našem laboratoriju, prav tako smo s pomočjo strokovnjakov z Biotehniške fakultete določali vrsto medu, vsebnost ostankov v medu pa je določal ERICO Velenje, Inštitut za ekološke raziskave, ki je bil izbran na javnem razpisu.

V letih 2005, 2006 in 2007 so v Sloveniji za zatiranje varoj dovoljena in/ali registrirana naslednja sredstva: Bayvarol, Apiguard, Perizin, mravljična, mlečna in oksalna kislina. Kemična sredstva puščajo ostanke v medu, zato je zanje predpisana maksimalna vsebnost ostankov (MRL), ki pove kolikšna je najvišja dovoljena vsebnost ostankov, ki se lahko v živilu pojavi, da je še vedno varno živilo. Zdravilo, ki nima določenih MRL je nedovoljeno živilo. Izjema so nekateri pripravki, za čebele so to: flumetrin (Bayvarol), timol (Apiguard), mravljična, mlečna ter oksalna kislina.

V okviru interne kontrole medu smo določali vsebnost kumafosa in flumetrina, ter vsebnost ksilidina in formamidina. Formamidin in ksilidin sta razpadna produkta amitraza.

Kumafos je aktivna substanca v kemičnem sredstvu s trgovskim imenom **Perizin**. Z evropsko **Uredbo Sveta (EGS) št. 2377/90** je za med predpisana maksimalna vsebnost kumafosa, ki je **100 µg kumafosa na kg medu**.

Formamidin in **ksilidin** sta razpadna produkta amitraza, ki je aktivna substanca v kemičnem sredstvu s trgovskim imenom Hemovar, ki so ga množično uporabljali do leta 2005. Ob uporabi tega sredstva amitraz čez nekaj več kot mesec dni razpade na formamidin, ksilidin in še nekatere druge produkte. Z evropsko **Uredbo Sveta (EGS) št. 2377/90** je za med predpisana samo maksimalna vsebnost amitraza, ki je **200 µg amitraza na kg medu**. Vrednost ksilidina in formamidina ni predpisana, na podlagi vsebnosti teh dveh produktov pa je mogoče sklepati, da je čebelar uporabil amitraz, ki ga od leta 2005 v Sloveniji ni več mogoče kupiti po legalni poti.

Analize po pravilniku o medu

Glede kakovosti za slovenski med lahko rečemo, da je kakovostno živilo, saj so tokrat vsi parametri kazali višjo kakovost kot jo določa Pravilnik o medu. Vsebnost vode je bila pri vseh vzorcih manj kot 20 %, kolikor je v Pravilniku o medu predpisana zgornja meja. Največ vzorcev, kar 65 %, je vsebovalo od 14–16 % vode. Samo trije vzorci so vsebovali več kot 18,6 % vode, kolikor je meja za med, ki je vključen v sistem KBZ »Slovenski med kontrolirane kakovosti«. Glede na rezultate analiz čebelarji nimajo težav pri ugotavljanju, ali je med zrel za točenje ali ne. Tudi vsebnost HMF, ki je pokazatelj kakovosti in svežosti medu, je bila veliko nižja od predpisane meje. HMF je snov, ki nastaja v medu iz sladkorjev in sicer fruktoze, in narašča s staranjem medu, nastajanje pa pospeši višja temperatu-

